

Hoofdstuk 1

Het wonderkind

Nooit was Rildia Bee O'Bryan Cliburn zo trots als op de dag dat haar zoon werd geboren. Ze was 37 jaar oud en al elf kinderloze jaren lang getrouwd met de twee jaar jongere Harvey Lavan Cliburn uit Mississippi. Ze had hem ontmoet bij een avonddienst in de kerk, kort nadat ze haar verloving met een tandarts had verbroken. Toen ze op een dag in 1933 tegen hem zei: 'Schat, ik denk dat we een kindje krijgen,' was dat voor allebei een wonder. Op 12 juli van datzelfde jaar kwam hij glimlachend aan haar bed zitten in Tri-State Sanitarium in Shreveport, Louisiana. 'Schat,' zei hij met zijn zuidelijke accent, 'het is een jongetje, en dit is ons gezin.' Hun glimlach verdween toen ze onenigheid kregen over de naam die ze het kind zouden geven – hij wilde dat zijn zoon zijn naam kreeg, zij was niet van plan een Junior groot te brengen – maar ze vonden een compromis. Op de geboorteakte staat 'Harvey Lavan (Van) Cliburn,' maar Rildia Bee zorgde ervoor dat het kind altijd Van werd genoemd.

De op één na mooiste dag van haar leven was de dag waarop ze Sergej Rachmaninov ontmoette. Dat was twee jaar eerder, toen ze lid was van een comité van muziekliefhebsters dat de Rus had uitgenodigd in Shreveport. De Cliburns waren naar die stad verhuisd nadat haar vader, William Carey O'Bryan – de burgemeester van McGregor, Texas, en bovendien staatswetgever en krantenman – zijn schoonzoon had overtuigd dat hij carrière moest gaan maken in de olie. Harvey was op dat moment spoorwegbeambte, maar sinds zijn droom om arts te

worden door de Eerste Wereldoorlog uiteen was gespat, maakte het hem niet zoveel meer uit wat hij deed. Hij schreef zich bereidwillig in als rondreizende inkoper van ruwe olie. Rildia Bee droomde ervan concertpianist te worden, en ze stond inderdaad op het punt om een carrière op te bouwen toen haar ouders haar verboden in het openbaar op te treden; volgens hen was dat ongepast. Dat leek nogal onrechtvaardig, want haar moeder, SIRRILdia, was een semiprofessionele actrice geweest – de enige in die contreien. Maar SIRRILdia veranderde in een uiterst keurige, preutse lokale historica en de familie probeerde de tijd waarin zij optrad te vergeten. Rildia Bee wijdde zich plichtsgetroouw aan het geven van pianolessen en zo was zij lid van het Shreveport Concertcomité en kreeg zij Rachmaninov persoonlijk onder haar hoede.

Backstage in het grote nieuwe art-decogebouw van het Gemeentelijke Auditorium had ze niet veel meer te doen dan de beroemde Rus een glas sinaasappelsap of water aan te reiken. Ze vertelde hem niet dat ze, muzikaal gezien, veel met elkaar gemeen hadden. Als studente aan het Conservatorium van Cincinatti had Rildia Bee op een dag een recital bijgewoond van de beroemde pianist Arthur Friedheim, die ondanks zijn Duitse naam afkomstig was uit een aristocratische familie in St. Petersburg, destijds de hoofdstad van het Russische Rijk. Ze was door hem gefascineerd en volgde hem naar New York, waar ze zich ontwikkelde tot een van zijn beste leerlingen aan het Institute of Musical Art, een voorloper van de Juilliard School. Friedheim had gestudeerd bij de onstuimige Anton Rubinstein, de oprichter van het Conservatorium van St. Peterburg, tot hij moeite kreeg met Rubinsteins chaotische manier van lesgeven en overliep naar de Hongaarse superster Franz Liszt. Hij werd Liszts beste leerling en later zijn secretaris. Rachmaninov zag Rubinstein als zijn grootste inspiratiebron en zijn spel leek sterk op dat van Friedheim, die nog geen maand eerder overleden was. Rachmaninov was dus de grootste nog levende vertegenwoordiger van de school in de pianistiek waar Rildia Bee het meest van hield. Misschien is het maar beter dat ze nooit hoorde hoe deprimerend hij het optreden in Shreveport

vond. ‘De zaken gaan erbarmelijk,’ schreef hij de dag erna aan een vriend:

We spelen in een grote maar bijna lege zaal, en dat is heel pijnlijk. Vandaag schrijft de lokale pers over het wegblijven van het publiek! Er kwamen ook nog een paar mensen binnen om zich te verontschuldigen dat ‘er zo weinig mensen waren.’ Eergisteren was er hier een *football*-wedstrijd, met vijftienduizend toeschouwers. Tja, heb ik niet gezegd dat men tegenwoordig alleen nog maar belangstelling heeft voor spieren? Binnen een jaar of vijf, tien zullen er geen concerten meer worden gegeven.

Als zout in de wonde versloeg de lokale krant zijn concert alsof het een *football*-wedstrijd betrof, onder de kop: RUIME WINST VOOR RACHMANINOV IN DE WEDSTRIJD VAN MAANDAGAVOND! In mineur verliet de pianist Shreveport om er nooit meer terug te keren. Maar Rildia Bee liet geen kans voorbijgaan om het verhaal over haar ontmoeting achter de schermen te vertellen, en zodra haar zoon oud genoeg was om het te begrijpen, vertelde ze het hem als verhaaltje voor het slapengaan. Hij smulde ervan, want ze vertelde nooit kinderverhaaltjes en bovendien speelde hij tegen die tijd zelf ook al piano.

Het verhaal over hoe dat zo gekomen was, gaat als volgt. De muziekkamer kwam uit op de bescheiden woonkamer van hun kleine, witte houten huis aan Stevenson Street en als baby zat Van in een hoek te luisteren als zijn moeder les gaf. Soms kroop hij naar de piano en raakte hij voorzichtig, een voor een, de toetsen aan. Toen hij een mollige peuter van drie was, speelde een jongen uit de buurt die Sammy Talbot heette tijdens de les de ‘Arpeggio Wals’ van Crawford, een stuk voor enigszins gevorderden, waarbij met de handen kruislings moest worden gespeeld. Sammy had er al een tijdje op geoefend en speelde het stuk heel aardig. Toen Rildia Bee hem na afloop liet gaan en de kamer verliet om wat karweitjes te gaan doen, hoorde ze de noten weer. ‘Zeg tegen Sammy dat hij naar huis moet gaan, anders wordt zijn moeder ongerust!’ riep ze naar Van, maar de muziek ging door. Ze keek de ka-

mer in, en daar zat Van op de pianokruk en hij speelde het stuk perfect op het gehoor.

‘Ben jij het! Wil je piano leren spelen?’ vroeg ze.

‘Ja, moeder,’ zei hij met de vanzelfsprekendheid van een kind.

‘Goed,’ zei ze. ‘Dan ga je niet op je gehoor spelen. Je moet weten wat je doet.’

Ze begon hem regelmatig les te geven en leerde hem noten lezen. Harvey timmerde een schoolbord, met een blanco en een gelinieerde zijde, en Rildia Bee schreef het mysterie van de muziek erop, de geheimtaal waarin Van moest worden ingewijd:

adagio,

allegro,

allegretto,

rubato

Hij werd er door aangetrokken zoals andere kinderen door hun speelgoed. Soms speelde hij met zijn driewieler en speelgoedauto en probeerde hij onder de les of het oefenen uit te komen – in het begin een uur per dag, in drie delen. Maar meestal kwam hij aangehold zodra Rildia Bee drie keer in haar handen klapte of begon te spelen. Als ze naast elkaar zaten, of hij op haar schoot, verspilden ze geen tijd. ‘Tijdens de pianoles wil ik dat je me ziet als je lerares, niet als je moeder,’ maakte ze hem vanaf het begin duidelijk. Toen hij vier jaar oud was werd hij in een lokale meisjesschool op een kruk getild om zijn debuut te maken en op zijn vijfde vertelde hij zijn ouders bij het avondeten, nadat hij op de radio Rachmaninov had horen spelen, dat hij concertpianist wilde worden. Harvey fronste. ‘Nou, dat zullen we wel zien, jongen,’ zei hij. Hij mopperde dat Rildia Bee hem dat idee had aangepraat. Harvey, een innemende maar zwijgzame man met dichte donkere krullen die aan de zij- en achterkant tot stekels geknipt waren, koesterde zelf de hoop dat Van zendeling/arts zou worden.

Maar Rildia Bee, die achter haar hartelijke manier van doen en vrolijke lach over een ijzeren wilskracht beschikte, had haar eigen verbo-

den dromen overgedragen op haar enige kind, en zij kreeg altijd haar zin. Tegen die tijd was Van zelfs met Kerstmis achter de piano te vinden, behalve op de (voor Louisiana) uitzonderlijk koude Eerste Kerstdag van 1939. Die dag pakte hij zijn kerstcadeau uit, een prentenboek over de wereldgeschiedenis, en bladerde hij er tevreden in tot hij bij een grote plaat van het Kremlin in Moskou kwam. Een bonte verzameling uivormige koepels – die van de Basiliuskathedraal – verhief zich boven de lange rode muren van het oude fort als de met zuurstokstrepen versierde tulbanden van een schare Oosterse koningen. Hij keek op, met grote ogen vol kinderlijke verbazing.

‘Mama, papa, zullen we hiernaartoe gaan?’ smeekte hij. ‘Kunnen we daar *alsjeblijft* naartoe gaan?’ Misschien riep de architectuur in zijn jonge geest de verhalen op over Rachmaninov en de andere Russen van wie hij de muziek al begon te waarderen.

‘Dat doen we misschien wel een keer,’ zeiden ze lachend. Dat was natuurlijk onmogelijk, zelfs al zouden ze het geld voor de reis hebben gehad. Sovjet-Rusland was een gesloten en vijandige wereld van geheime politie en schijnprocessen, gewelddadige zuiveringen en werkkampen waarachter de alleenheerser Stalin het brein was. Bovendien woedde er een oorlog in Europa. Vier maanden eerder hadden Stalin en Adolf Hitler een berucht niet-aanvalsverdrag getekend en prompt daarop waren ze elk aan een kant Polen binnengevallen.

De familie liet de bedrijvigheid van Shreveport achter zich en reed in haar Buick over de I-20 naar het westen. Even buiten het slaperige Waskom, Texas, passeerden ze de staatsgrens. Toen Rildia Bee op het punt stond te bevallen, had ze Harvey voorgesteld de rit van een half uur te maken, zodat hun zoon als Texaan op de wereld zou komen. Dat deed ze maar gedeeltelijk voor de grap. Haar familiegeschiedenis was nauw verbonden met de ‘Lone Star State’, te beginnen met grootvader Solomon. Hij was een rondreizende predikant en strenge evangelist, wiskundeleeraar, oprichter van de Baylor University en van de Eerste Baptistenkerk van Waco, en geestelijk leider van Sam Houston, de staatsman die ervoor zorgde dat de republiek Texas zich bij de Verenigde Staten aansloot.

Dankzij Harvey's werkgever konden ze nu eindelijk terugkeren naar waar Rildia Bee's wortels lagen.

Vanuit Waskom leidde de weg naar het dennenwoud dat zijn groene schaduw over Oost-Texas wierp. Dit subtropische, schaduwrijke gebied, zo anders dan het beroemde West-Texas van koeien en cactusen, breedgerande cowboyhoeden en rinkelende sporen, was weids en vredig; kilometers lang was er niets anders te horen dan het geruis van de bomen.

Een half uur later kwamen de karakteristieke spichtige torens van Kilgore in zicht. Het kleine stadje was tot 1930 niet meer dan een treinstation geweest, maar toen stuitte een proefboring met een 'poor boy' op initiatief van een zeventig jaar oude vrijbuiters die Columbus Marian 'Dad' Joiner heette, onverwacht op een enorme aardoliefontein. Joiner had de halfslachtige operatie opgezet om geld af te troggelen van weduwes die hij zijn eeuwige liefde verklaarde en van boeren die door de Grote Depressie waren getroffen en op een toevalstreffer hoopten. Bij toeval ontdekte hij het East Texas Oilfield, het grootste olieveld van de Verenigde Staten en destijds van de hele wereld. Toen bekend werd dat hij al een tijd liep te leuren met de rechten werd 'Dad' er handig toe bewogen ze te verkopen aan H.L. Hunt, die veel gewiekster was dan hij. Joiner stierf zonder een rooie cent. In Kilgore schoten de boortorens intussen uit de grond als in andere steden de telegraafpalen en verkeerslichten. De meeste stonden in de binnenstad: meer dan duizend, 44 per huizenblok, vaak zij aan zij in de achtertuinen. Langs Main Street verschenen tenten, barakken en gammele kroegen vol gelukszoekers, werklui, gokkers en hoeren. Texas Rangers en de Nationale Garde volgden en maakten jacht op oliesmokkelaars en oliepiraten, onder wie enkele van de meest vooraanstaande burgers van Oost-Texas, die lange scheeflopende gangen groeven om de olie van hun burens af te tappen.

Toen de familie Cliburn in 1940 aankwam, tekenden de houten statketsels zich nog steeds af tegen de lucht, met kerst versierd met rood, groen en blauw verlichte sterren, als een bos van kaal gesnoeide dennenbomen. Maar inmiddels was de bonte karavaan die op het explosief groeiende stadje was afgekomen weer verder getrokken en was er een

aangenaam, wat versnipperd stadje van tienduizend inwoners overgebleven. Oliemagnaten hadden het grootste deel van de pacht opgekocht, en Magnolia Petroleum Company, een zusterbedrijf van het New Yorkse Socony-Vacuum Oil, was een van de exploitanten. Harvey was hun aankoopagent voor Oost- en Midden-Texas, Arkansas, Louisiana, Mississippi en Alabama, een functie met een klinkende titel maar een minder groot jaarinkomen: ongeveer tienduizend dollar. Bedeesd en gevoelig als hij was, was hij niet uit het goede hout gesneden om fortuin te maken in de oliewereld. Terwijl H.L. Hunt, een oude vriend van de familie, de rijkste man ter wereld werd, betrokken de Cliburns met hun bescheiden bezittingen een klein gelijkvloers wit huis met een cederhouten dak in South Martin Street, acht blokken van het centrum. De gezellige huiskamer was net groot genoeg voor Rildia Bee's twee kleine vleugels – een Steinway en een Bechstein die ze tegenover elkaar zette zodat ze haar leerlingen kon aankijken – en een rood gebloemd vloerkleed, een paar stoelen en een oude opwindbare platenspeler.

In de heg aan de achterkant van hun kleine perceeltje zat een gat dat direct uitkwam bij de Kilgore Heights Elementary School. Zo kon Van na zijn ochtendrepetitie met frisgewassen wangen en achterovergekamde haren in zijn tweedpakje door het gat kruipen en, belangrijker nog, zijn klasgenoten konden tijdens de pauze naar binnen kruipen voor pianoles. Op zijn eerste schooldag kwam zijn juf, Miss Gray, tijdens een dictee naast zijn tafeltje staan en naar zijn handen kijkend zei ze: 'Van, je hebt zulke lange vingers, je zou piano moeten gaan spelen.' Hij lachte en een paar dagen later, toen ze een rol voor hem zochten in de schooluitvoering van het melodrama *Tom Thumb Wedding*, bood hij aan de pianobegeleiding op zich te nemen. Oleta Gray sprong letterlijk op van haar stoel toen Van het 'Bruidskoor' uit *Lohengrin* begon te spelen.

Na school ging hij meteen weer achter de piano zitten en na het eten weer – behalve op avonden dat ze naar de kerk gingen, en dat was vier keer per week. Muziek en de kerk domineerden zijn jeugd. Harvey was hoofd van de zondagsschool, Rildia Bee speelde op het orgel en ze zon-

gen alle drie in het koor. Met repeteren, het bijwonen van avondmalen en gebedsdiensten, het uit het hoofd leren van de King James Bijbel, het bidden voor zendelingen in het buitenland en het te schande maken van afvallige gemeenteleden, nam de Eerste Baptistenkerk een groot deel in beslag van wat het pianospel nog aan kindertijd overliet. Daar stond tegenover dat Van er grootmoedigheid en nederigheid leerde en de wil om te presteren ontwikkelde: het laatste niet in het minst tijdens 'Sword Drill', waarbij de kinderen in de houding moesten staan met hun bijbel en bij 'Af!' als een razende gingen bladeren op zoek naar het boek, het hoofdstuk en het vers van die dag.

Daarnaast was dienstbaarheid een voortdurend aandachtspunt, zowel thuis als in de kerk. Toen Van nog heel klein was, liet Harvey hem de deur openhouden voor zijn moeder en haar stoel aanschuiven bij het eten. In zijn eerste jaar op de basisschool liet hij hem de tafel-etiquette bestuderen en het eten opdienen. Toen Van daar klaar voor was, vroegen ze twee echtparen te eten en lieten ze Van serveren. 'Als je niet weet hoe je moet bedienen, ben je het niet waard bediend te worden,' was hun mantra – en dat werd ook het zijne. Ook pianospelen was dienen, leerde Rildia Bee hem, en ze greep iedere kans aan om Van in het openbaar te laten optreden. Hij speelde op theepartijtjes en bij de Rotary. Nog voor hij de titels van de gezangen kon lezen, speelde hij in de kapel van het Rader Funeral Home, een paar blokken verderop. Hij trad op tijdens de Southwestern Bible and Evangelical Conference, de Baptist Sunday School Convention en de Texas Music Teachers Association State Convention. Op de National Piano Playing Auditions in Fort Worth bracht hij vijftien stukken ten gehore en werd hij vijftien keer beoordeeld met 'uitstekend'. Hij maakte grote indruk op de Musical Arts Society van Muskogee, Oklahoma, en op het publiek in Nacogdoches, Texas, en Clinton en Brookhaven, Mississippi. Geen excuus was goed genoeg om niet te spelen. Op zijn zesde botste hij kort voor een concert in Kilgore tegen een boom en verloor hij een voortand, waardoor er nog een gat bij kwam in zijn fietsenrek. 'Ik kan niet spelen zonder tanden,' smeekte hij. 'Gewoon niet lachen,' antwoordde Rildia Bee. 'God en je handen doen de rest.' Ze wist de schijn te wekken

dat hij zelf mocht beslissen of hij op een uitnodiging inging, maar ze liet hem geen enkele keus. ‘Tja, je weet dat je zelf mag kiezen,’ zei ze vaak. ‘Als je nee zegt, kun je doen wat je wilt, maar als je ja zegt,’ en dan vervolgde ze met veel nadruk, ‘dan – zijn – er – beperkingen; dan ben je pas vrij als je ’s ochtends en ’s avonds gerepeteerd hebt, als je daarna naar de bioscoop wilt, prima...’

Stap voor stap kneedde ze hem tot een artiest: evenwichtig in het openbaar, schijnbaar ouder dan hij was, een publieksspeler die zoals veel enig kinderen graag iedereen die hij kende, wilde behagen – en in zo’n klein stadje was dat iedereen. Alleen hij zelf wist hoe zenuwachtig hij vanaf zijn vierde was voor elk concert. Toch wist hij zelfs toen al dat het geen plankenkoorts was: zijn hart kneep samen van de verantwoordelijkheid die hij voelde jegens de geweldige muziek die hij recht moest doen en jegens het publiek dat hij moest dienen.

Toen Van tien werd, nam Harvey een besluit. ‘Goed, vooruit dan, jongen,’ zei hij. ‘Als het zo moet zijn, dan moet dat maar. Maar dan is goed niet goed genoeg. Als je concertpianist wilt worden, zal je de allerbeste worden.’ Hij bouwde een muziekstudio op de garage zodat Van kon oefenen wanneer hij maar wilde. Hij speelde inmiddels drie uur per dag, soms vier als zijn huiswerk voor school het toeliet, en uiteindelijk werden dat er vijf. Soms verzette hij zich ertegen, maar Rildia Bee deinsde niet terug voor morele chantage. Op een dag wilde hij niet oefenen en Harvey wilde graag naar de bioscoop. ‘Ik vind het *heel* vervelend,’ zei Rildia Bee tegen Van, ‘maar we moeten laten zien dat we sterk zijn. Nee, we gaan *niet*, wat hij ook zegt.’ Van ging achter de piano zitten, zichzelf verachtend om zijn zwakheid en oefende een lastige passage net zo lang tot hij haar onder de knie had. ‘Dank je wel, mama, dank je pap,’ zei hij daarna. ‘Ik weet dat jullie me alleen maar willen helpen.’ Rildia Bee ging snel de kamer uit, maar hij had al gezien dat ze tranen in haar ogen kreeg. Als hij echt stout was, mocht hij voor straf niet kijken naar de uitzending vanuit de Metropolitan Opera van NBC Blue Network op zaterdag. Al sinds zijn vierde was hij weg van opera en keek hij in één adem naar een generale repetitie en drie uitvoeringen van

Carmen. Hij wilde bas-bariton worden en de aantrekkelijke toreador Escamillo spelen, of de tirannieke politiechef Scarpia, of de gekwelde tsaar Boris Godoenov, maar toen hij in zijn puberteit de baard in de keel had gekregen, bleek hij hooguit een matige bariton.

Naar de opera gingen ze alleen bij bijzondere gelegenheden, maar concerten hoorden erbij. Soms had hij het gevoel dat hij op Highway 80 opgroeide, waar de dennenbossen plaatsmaakten voor schaarsere bosjes en open velden, in volle vaart op weg naar Dallas of waar ook maar een beroemde musicus optrad, onderweg even stoppend om een van zijn vele bloedneuzen te stelpen met het verbanddoosje dat ze altijd bij de hand hadden, en op de terugweg slapend op de achterbank. Het zoeven van de banden op het wegdek maakte hem rustig, en op het hoogtepunt van zijn puberteit kondigde hij aan dat hij taxichauffeur wilde worden. Zijn moeder kon dat niet waarderen, en daar ging het misschien wel om.

Hij was nooit een gewone jongen geweest, en dat wist hij. Toen hij naar Kilgore Junior High ging, groeide hij al als een bonenstaak in een vochtige lente, en basketbalcoach Q.L. Bradford stapte meteen op hem af. Rildia Bee wimpelde de coach vriendelijk af. Ze bedankte hem hartelijk voor zijn belangstelling, maar haar zoon kon geen basketbal spelen: zijn vingers waren voor een miljoen dollar verzekerd en gemaakt om piano te spelen, niet om met een bal te dribbelen. De dirigent van de schoolfanfare kreeg een warmer welkom toen hij langskwam: Van kocht een uniform, leerde klarinet spelen en marcheerde al spelend veilig aan de zijlijn op en neer terwijl de Bulldogs *football* speelden. Maar toen hij naar de middelbare school ging, greep Rildia Bee snel zijn gymleraar Bob Waters bij de kraag. Hij praatte met het hoofd van de school, C.L. Newsome, en Van kreeg toestemming om de gymlessen over te slaan. Toen Van op een dag op straat met wat vrienden aan het ballen was en daarbij zijn vinger kneusde, verbood ze dat ook. Hij gaf niet genoeg om sport om dat heel erg te vinden, maar toen hem in de schoolvoorstelling *Sitting Pretty* de hoofdrol werd aangeboden, die van meneer Belvedere, een oudere babysitter met een mysterieus verleden, wilde hij die dolgraag accepteren en was

hij ontroostbaar toen Rildia Bee besloot dat de repetities te veel tijd in beslag zouden nemen. Als teken van verzet werd hij voorzitter van de Thespian Club (de toneelclub, vert.) en de Spanish Club, en lid van de leerlingenraad.

Zijn schoolvrienden hielden van zijn goedlachse, levendige en vriendelijke karakter en van zijn steengoede imitaties, maar hij kon heel weinig tijd met hen doorbrengen. Hij was wanhopig verliefd op een knappe jonge lerares Latijn die Winifred Hamilton heette en treurde samen met een andere jongen die dat ook was. De weinige meisjes met wie hij uitging, waren allemaal leerlingen van Rildia Bee. Diep in zijn hart had hij het gevoel dat zijn moeder wist wat goed was. Ze leerde hem zo hard werken dat het er moeiteloos uitzag als hij in het openbaar optrad. Ze trainde hem om een slaginstrument te laten zingen. Ze zei hem niet zo snel te spelen dat hij niet meer van de muziek kon genieten: dat het sneller klonk als hij langzamer en met grote ritmische precisie speelde dan als hij de noten over elkaar heen liet tuimelen. Muziek was een serieuze zaak, doceerde ze: 'Het stimuleert beide hersenhelften en blaast de ziel nieuw leven in.' Dat dictum prentte hij zich in, zoals veel andere: 'Je moet het eerst zingen, voordat je gaat spelen.' 'Je moet een zingende klank zien te vinden.' 'Luister heel goed en zoek de kern van de klank.' 'De menselijke stem was het eerste instrument.' Ze nam Van eens mee om auditie te doen bij de beroemde Spaanse pianist en ster van Metro-Goldwyn-Mayer José Iturbi. 'Je hebt al de best denkbare docent,' zei Iturbi hem. 'Zie je nou, mam?' zei Van ongeduldig en hij weigerde bij een ander les te nemen.

Hij was altijd bij zijn moeder, en natuurlijk bij zijn vader, die veel van huis was – 'Sonny Boy,' zei hij altijd als hij op pad ging om redelijk geprijsde olie te zoeken, 'zorg goed voor je moeder' – maar die zijn zoon beter kende dan veel andere vaders in een emotioneel kille tijd. Als een vriend had durven waarschuwen voor de risico's van het opvoeden van een wonderkind – er waren voorbeelden te over van geniale kinderen die volwassenen versted deden staan met hun duizelingwekkende vingerwerk maar die een verwrongen leven leidden als gevolg van hun alles verterende talent – dan zou Van daar nog het minst van hebben